

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бенвенисте Г. Овладение политикой планирования / Бенвенисте Г.; пер. с англ. под. ред. Калантаровой. - М.: Издательская группа "ПРОГРЕСС" "УНИВЕРС", 1994. - 304 с.
2. Заде Л. А. Понятие лингвистической переменной и его применение к принятию приближенных решений. — М.: Мир, 1976.
3. Петров А.Н. Базовые модели стратегического планирования / Петров А.Н., Буренина Т.В., Клестов С. М. – Известия СПб. УЭФ. – 1998. – №2. – С.17 – 21.
4. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем./ Пер. с англ. – М.: Радио и связь, 1991. – 224 с.
5. Царев В. В. Внутрифирменное планирование. – СПб.: Питер, 2002. – 436 с.

УДК 336.226.322

**АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК У СИСТЕМІ ДОХОДІВ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ***Сухоруко О.В. – к.е.н., доцент, Херсонський НТУ*

Постановка проблеми. У сучасних умовах фіскальна функція податків в Україні реалізується переважно за рахунок непрямих податків. Незважаючи на незначну кількість видів непрямих податків, порівняно з прямими, непрямі податки займають істотну частку у структурі доходів державного бюджету. Таким чином, основним носієм податкового тягаря в Україні все ще залишається сфера споживання.

Одним із основних непрямих податків, який сплачується в нашій країні, є акцизний збір. На практиці фіскальне значення даного податку незначне, адже його специфіка полягає в тому, що він пристосований для державного регулювання кількісних параметрів споживання певного переліку товарів, контролювання доходів монополістів при виробництві деякої продукції, захисту власних виробників та перерозподілу доходів споживачів при купівлі предметів розкоші. Однак, ураховуючи те, що в останні роки в Україні спостерігається тенденція до підвищення податкового тягаря одно-

часно з посиленням заходів державного контролю за діяльністю виробників та імпортерів підакцизних товарів, дослідження виконання фіскальної функції акцизним збором є доволі актуальним питанням на нинішньому етапі розвитку.

Стан вивчення проблеми. У науковій літературі приділяється значна увага питанням оподаткування взагалі та системі специфічного акцизного оподаткування зокрема. Особливо це стосується наукових розробок В.Л. Андрущенка, О.Д. Данілова, А.Б. Дриги, В.І. Коротуна, І.О. Лютого, В.М. Опаріна, А.М. Соколовської, В.М. Федосова, С.І. Юрія та інших. Однак, потрібно зазначити, що діюча в Україні система акцизного оподаткування є недосконалою і потребує продовження теоретичних досліджень, що в результаті, на основі аналізу її фактичного стану, дозволить загострити увагу на її проблемах та визначити напрями вдосконалення специфічного акцизного оподаткування в Україні.

Завдання і методика досліджень. Головною метою роботи є детальне ознайомлення з тенденціями надходження акцизного збору до Державного бюджету України в останні роки та оцінка значимості даного податку в системі доходів Державного бюджету України.

Для досягнення поставленої мети використовуються загальнотеоретичні та економіко-статистичні методи.

Результати досліджень. Відповідно до чинного законодавства система непрямого оподаткування в Україні складається з трьох основних видів податків: ПДВ, акцизного податку та мита.

Для оцінки значимості акцизного податку в системі доходів Державного бюджету України, перш за все, доцільно розглянути структуру непрямих податків у доходах Державного бюджету України (рис. 1) [8].

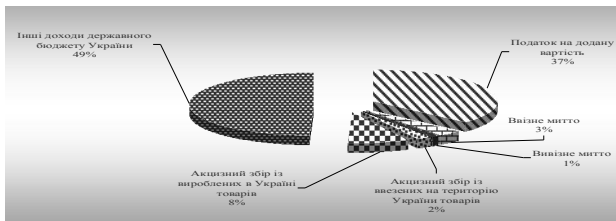

Рисунок 1. Структура доходів Державного бюджету України у розрізі видів непрямих податків у 2009 році

За даними рис. 1 видно, що у структурі непрямих податків найвагомішим залишається податок на додану вартість. Мобілізуючи до державного бюджету 37% від всіх надходжень, він є найбільш фіскально-ефективним податком в Україні. Наступним найбільш бюджетоутворюючим непрямим податком у 2009 році став акцизний збір, частка якого склала 10% у структурі доходів державного бюджету, причому більшу частину частки - 8% було сформовано акцизним збором із вироблених в Україні товарів, тоді як лише 2% - акцизним збором із ввезених на територію України товарів.

Митні надходження у 2009 році сформували лише 4% Державного бюджету України, переважно ввізним митом, частка якого склала 3%, тоді як частка вивізного мита була зовсім незначною – у розмірі майже 1%.

Таким чином, структура доходів Державного бюджету України 2009 року підтвердила значущість непрямих податків як основних бюджетоутворюючих її складових елементів, де акцизний збір є другим за вагомістю непрямим податком в Україні.

Метою введення акцизного збору є збільшення доходів бюджету та обмеження споживання шкідливих товарів та послуг. Тож розглянемо виконання фіскальної функції акцизного збору в Україні більш детально (рис.2) [8].

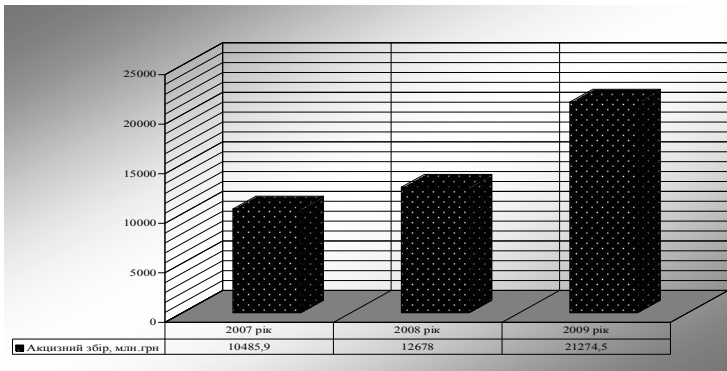

Рисунок 2. Динаміка надходжень акцизного збору до Державного бюджету України за 2007-2009 роки

На збільшення надходжень акцизного збору у 2009 році, порівняно з 2008 роком, перш за все вплинуло підвищення ставок акцизного збору (зокрема, збільшено ставки на: спирт та лікеро-горілчані вироби - на 58,1%; пиво – на 93,5%; коньяк – на 40%; тютюнову продукцію у 2,3 рази; бензин у 1,8 рази) та зростання обмінного курсу у євро в середньому на 41% за 2009 рік, оскільки ставки акцизного збору на нафтопродукти та транспортні засоби визначені у євро.

Статистичні дані показують, що у складі акцизного збору найбільші надходження протягом 2007-2009 роки спостерігалися від акцизного збору із вироблених в Україні товарів (рис.3) [8].

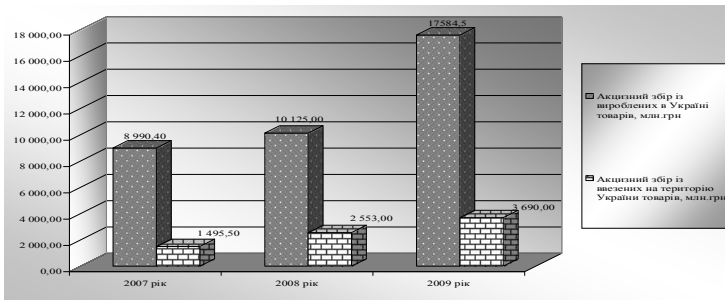

Рисунок 3. Динаміка надходжень акцизного збору з вироблених в Україні товарів та акцизного збору з імпортованих товарів до доходів Державного бюджету України

За даними рис. 3 видно, що у складі надходжень акцизного збору до державного бюджету переважає акцизний збір із вироблених в Україні товарів, при цьому за досліджуваній період досліджуваній показник має істотну тенденцію до збільшення (17548,5 млн. грн. у 2009 роком порівняно з 10125 млн. грн. у 2008 роком). Істотне збільшення спостерігалось і відносно надходження акцизного збору із ввезених на територію України товарів (3690 млн. грн. порівняно з 2553 млн. грн. у 2008 році). Однак, порівняно з надходженням акцизного збору із вироблених в Україні товарів, досліджуваній показник є незначний, що в цілому є позитивною тенденцією.

За даними рис. 4 можна побачити, що майже половина надходжень акцизного збору із вироблених в Україні товарів (47 %) у 2009 році сформована за рахунок акцизного збору від тютюнових

виробів. Крім того, бюджетоутворюючими були акцизи з нафтопродуктів (22%) та з алкогольних напоїв (30%), де найвагомішими були надходження з лікєро-горілочаних виробів (21%). Такі акцизи, як з пива, склали невелику частку у розмірі 6%, акцизи з виноробної продукції - лише 2%, а акцизи з транспортних засобів та з спирту сформували разом лише 2% надходжень акцизного збору з вироблених в Україні товарів.

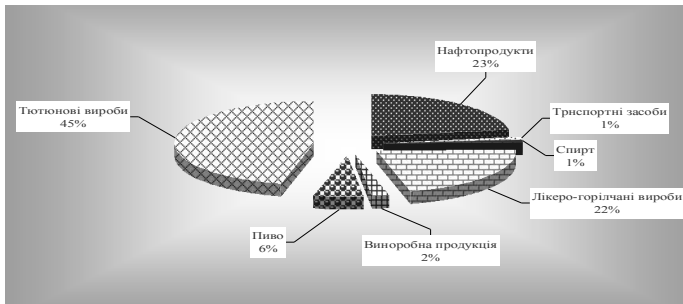

Рисунок 4. Структура надходжень акцизного збору із вироблених в Україні товарів у 2009 році

Що ж стосується планового виконання акцизного збору в останні роки, то згідно з даними, наведеними в табл. 1., бачимо, що планове виконання акцизного збору з вироблених в Україні товарів у 2007 році становило 99,89%, у 2008 році – 90,94% та в 2009 році – 90,39%.

Хоча темпи приросту фактичних надходжень мали додатні значення, однак абсолютний приріст виконання плану був від'ємним. Таким чином, можемо зробити висновок, що в останні роки спостерігається тенденція до недовиконання планових показників щодо надходжень акцизного збору з вироблених в Україні товарів.

До причин такого недовиконання в останні роки можна віднести: зменшення обсягу виробництва легкових автомобілів (наприклад, лише в 2009 році у 6.1 рази), що привело до втрати 0.4 млрд. грн.; неузгодженість законодавства щодо ставок акцизного збору на дизельне паливо та легкові автомобілі, що привело до втрати бюджетом 2.3 млрд. грн.

Деяко інша ситуація спостерігається у випадку з надходженнями від акцизного збору із ввезених на територію України

товарів. Планове виконання акцизного збору із ввезених на територію України товарів у 2007 році становило 112,52%, у 2008 році – 99,22% та в 2009 році – 84,1%.

У даному випадку в 2007 році спостерігається перевиконання плану, а найбільш вагоме недовиконання спостерігається в 2009 році, де абсолютний приріст виконання плану порівняно з минулим роком становив -15,11%. Основні причини недовиконання – скорочення імпорту легкових автомобілів у 6,1 рази за 2009 рік, що призвело до втрати 0,7 млрд. грн. та скорочення обсягів імпорту кузовів (код УКТ ЗЕД 8 7071090) майже у 12 разів.

Таблиця 1 - Динаміка рівня виконання планових надходжень акцизного збору до Державного бюджету України за 2007-2009 роки

Показник	Виконання плану, %			Темп приросту фактичних надходжень, %		Абсолютний приріст виконання плану, %	
	2007р.	2008р.	2009р.	2008/2007	2009/2008	2008/2007	2009/2008
Акцизний збір із вироблених в Україні товарів	99,89	90,94	90,39	23,70	12,62	-8,95	-0,55
Акцизний збір із ввезених на територію України товарів	112,52	99,22	84,10	93,59	70,71	-13,30	-15,11

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи результати проведених досліджень, можемо зробити висновок, що акцизний збір залишається другим за вагомістю бюджетоутворюючим непрямим податком, зростання надходжень якого відбувається перш за все завдяки зростанню ставок, а не переліку підакцизних товарів. Надходження акцизного збору на приблизно 84 % формуються надходженнями акцизного збору з вироблених в Україні товарів і лише на 16 % - з ввезених на територію України товарів, причому майже половина надходжень акцизного збору з вироблених в Україні товарів сформована за рахунок ак-

цизного збору від тютюнових виробів. Таким чином, підвищення ставок акцизного збору на тютюнові вироби сьогодні є доволі ефективним фіскальним інструментом держави, що забезпечує значні та стабільні надходження акцизного збору від даної продукції. Натомість надходженням акцизного збору від алкогольних напоїв, навіть у процесі запровадження нових ставок, не вдалося досягти значної частки в доходах Державного бюджету. Виключенням є лікєро-горілчана продукція, надходження акцизного збору якої є найвагомими серед інших алкогольних виробів. Така тенденція, перш за все, свідчить про недосконалість податкової політики у сфері справляння акцизного збору в Україні в останні роки.

Що ж до ефективності акцизного оподаткування в Україні взагалі, то підкреслимо, що здебільшого планові надходження акцизного збору протягом досліджуваного періоду не були цілком виконаними, що в підсумку доволі вагомо знижувало планові надходження до бюджету, а це свідчить про недостатню фіскальність акцизного збору в Україні в останні роки. Таким чином, державна політика України в сфері акцизного оподаткування ще далека від оптимальності, що свідчить про необхідність її подальшого вдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бюджетний Моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2010 рік. [Електронний ресурс] / Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) / - Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitir%20Quarter%202010/KV_IV_2010_Monitoring_ukr.pdf
2. Закон України «Про ставки акцизного збору на тютюнові вироби» від 06.02.1996 № 30/96-ВР [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. Звіт про результати діяльності органів ДПС України за 2009 рік / [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної податкової адміністрації України. - Режим доступу : www.sta.gov.ua.

4. Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. Податкова система: підручник / Ю. Б. Іванов, А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк – К.: «Атіка», 2006. – 920 с.
5. Інформація про збір платежів до Державного бюджету України у розрізі видів економічної діяльності станом 1 листопада 2010 року / [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної податкової адміністрації України. - Режим доступу: http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=298939&cat_id=71425
6. Офіційний сайт Верховної Ради України / [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>
7. Офіційний сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс] / - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

УДК 658.14.004.68

ОЦІНКА СТАНУ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ В КРАЇНАХ СНД ТА ДАЛЕКОГО ЗАРУБІЖЖЯ

Сарапіна О.А. – докторант, Миколаївський державний аграрний університет

Постановка проблеми. Процеси реорганізаційних дій, зокрема і фінансової реструктуризації, вимагають наукових розробок. Функціонування підприємств харчової промисловості супроводжується постійними організаційними перебудовами, які є реакцією на зміни у зовнішньому середовищі. Підходи до вибору напрямків здійснення даного процесу носять не тільки економічний, але й соціально-політичний характер, оскільки визначають рівень національної безпеки держави. Це пояснюється наступним: по-перше, внутрішні погрози економічного й особливо фінансового стану країни супровідні наростаючий продовольчій кризі; по-друге, економічне безсилля держави відбите у відставанні законодавчо-нормативних перетворень до реалій ринкової економіки; по-третє, невдалою трансформацією невстановлених земельних відносин. У таких умовах нездатність вітчизняних товаровиробників задовольняти внутрішній